

- A) Umelecké prúdy vo svetovej literatúre po roku 1945
 B) Základné znaky existencializmu, absurdného románu, nového románu a magického realizmu
 C) Úvaha, výklad a rozdiely medzi nimi

A) NÁSTUP NOVÝCH UMELECKÝCH PRÚDOV PO ROKU 1945:

Otrásané udalosti vojny (1939-1945) ovplyvnili aj tematickú podobu umenia, najmä literatúry. Zásahom viacerých krajín sa 2WW skončila a došlo k novému usporiadaniu sveta, a to podľa medzinárodnej politiky, ktorá vychádzala zo zásad protihitlerovskej koalície. Európa sa rozdelila na západný a východný blok, čo malo vplyv aj na literatúru. Kým západná nadväzovala na predvojnové umelecké smery – avantgardy a vznikali tu nové smery, v literatúre socialistických krajín – vo východnom bloku bol povolený len 1 smer – sociálny realizmus, čím bola literatúra slúžkou politiky. Skúšky o iné boli zamietnuté.

Americká literatúra: Amerika sa stala krajinou neobmedzených možností. Jednotlivec je tu často bezmocný a nemôže ovplyvniť chod udalostí, zostáva mu len vnútorná vzbuja (Salinger: Kto chytá v žite; Steinbeck; Updike). Na tento problém reagovalo množstvo autorov, ale najväčšiu pozornosť im venovali predstavitelia realizmu, ktorí realisticky podávali obraz Ameriky. V poézii sa presadzovali autori Beat Generation.

Francúzska literatúra: Vyrastá z bohatých kultúrnych tradícií minulých storočí. Najväčší rozmach dosiahla avantgarda, ktorej tvorba vyvrcholila medzi dvoma vojnami. Po 2WW celý národ bojoval proti neľudskému fašizmu, za humanizmus a spoločenskú spravodlivosť. Hlavnými predstaviteľmi sú A. de Saint Exupéry: Malý princ; Sartre; A. Camus – existencializmus; A.R. Grillet: Žiarlivosť – nový román, antiromán; S. Beckett: Čakanie na Godota – absurdná dráma.

Švajčiarska literatúra (doplnenie): k absurdnej dráme inklinoval Friedrich Durrenmatt (jeho romány a hry odhaľujú závažné morálne problémy súčasnosti), Max Frisch (snaží sa priblížiť k podstate ľudskej skúsenosti, črty existencializmu i antirománu).

Nemecká literatúra: Po 2WW sa rozvíjala v zložitej situácii s komplexom viny za vojnové hrôzy. Spisovatelia pociťovali depresiu a strach pred budúcnosťou, preto sa mnohí vracajú do minulosti, odhaľujú jej pozostatky i v prítomnosti. Populárnym i kritizovaným bol Bertolt Brecht: Matka Guráž a jej deti, ktorý dospel k presvedčeniu, že tradičná dráma nevyhovuje novým podmienkam a v pol. 30. rokov začal uplatňovať princípy epického divadla, Johann Mario Simmel: Snívaj svoj nesplniteľný sen.

Talianska literatúra: Do spoločenského diania sa zapájali umelci, ktorí chceli zbaviť umenie abstraktnosti a venovať pozornosť povojnovej realite, skutočnosti (boj ľudu proti diktátorovi Mussolinimu, 1946 Talianska republika, 1947 demokratická ústava). Na začiatku 50.rokov sa v literatúre sformuloval neorealizmus. Nadviazal na realistické tradície a súčasne analyzoval sociálne problémy povojnového Talianska. Najznámejší je Alberto Moravia: Rimanka.

Anglická literatúra: U mladej generácie sa prejavoval hnev, bezmocnosť, nihilistická kritika (negatívny postoj k všetkým hodnotám mravnosti), ktorou bezmocne bili do všetkého z čoho mali strach - „rozhnevání mladí muži“ napr. John Osborne: Obzri sa v hneve. Vzbuja mladých je živelná, bezmocná v hneve proti zaužívaným konvenciám a životnému štýlu.

Ruská literatúra: Po 2WW sa v štátoch, ktoré oslobodila sovietska armáda, začal budovať schematizmus - sociálny realizmus (1 dielo vzorom), diela boli písané v budovateľskom duchu. Až neskôr sa objavujú kritické diela, ktoré si všímajú negatíva tohto obdobia. Autori, ktorí nechceli písať schematicky, boli perzekvovaní, písali neoficiálne (exilová, samizdatová) Pasternak: Doktor Živago; Solženicin: 1 deň Ivana Denisoviča, Súostrovie Gulag; Ajtmatov: Džamila; Rasputin: Ži a pamätaj.

Latinská Amerika: Literatúra etnického, regionálneho charakteru, južná a stredná Amerika – (španielsky, portugalsky), D.G. Márquez: Kronika vopred ohlásenej smrti, 100 rokov samoty – magický realizmus - tradičné realistické videnie sveta, často sa viaže na skutočné osobnosti, naturalistické videnie reality. Zmiešava tragické s komickým a drsné s poetickým. Nedá sa rozlíšiť sen od skutočnosti. Diela do seba absorbujú folklór (mýty, legendy, rozprávky)...

B) EXISTENCIALIZMUS: myšlienkový a umelecký prúd, zaoberá sa **otázkou existencie, bytia človeka** z hľadiska jeho individuality a jeho spoločenských vzťahov. Zdôrazňuje osobnú slobodu jednotlivca, život človeka závisí od voľby jemu samému, slobodu dosiahne tak, že sa nepodriadiť okolnostiam ani konvenciám a rozhoduje sa na základe vlastnej vôle. **Zaoberá sa zážitkami, pocitmi a psychologickými reakciami človeka. Snaží sa nájsť odpoveď na otázku a mysle ľudského života.** Predstavitelia: Jean Paul Sartre, Albert Camus, ale aj Exupéry. Takéto diela zobrazujú najmä **vnútorný svet človeka**, ako najmä **tienisté stránky ľudského života**. Sústreďujú sa na jeho **pocity, zážitky, nálady a psychologické reakcie na svet**. Postavy často prežívajú **stavy úzkosti, strachu, nepokoja, tiesne** a snažia sa dosiahnuť nezávislosť a vnútornú slobodu.

JEAN PAUL SARTRE: existencializmus, zo zámockej rodiny, študoval za učiteľa, pôsobil ako učiteľ filozofie, neskôr sa venuje len filozofii, žurnalistike a písaniu kníh. V roku 1964 mu priznali **Nobelovu cenu**, ktorú neprevzal z politických dôvodov.

• **HNUS:** próza formou denníka. Píše ho *Rokten*: jednotvárný život v prímorskom mestečku medzi izbou a knižnicou, chce napísať román o markízovi Rekbonovi a zháňa o ňom info. Rokten nemá rodičov ani priateľov, cíti sa stále viac osamelý a znechutený všetkým i sebou samým. Vyústi to do **hnusu**, zasahuje tu rozum, neguje ho i vedu, vyhlasuje jej falošnosť a k všetkým ľuďom cíti pohŕdavosť. Knihu nedopíše a odíde z mesta = oslobodenie od všetkého, čím sa sám sebe hnusil.

JEAN PAUL SARTRE= MÚR: zbierka 5 poviedok: **1) Múr:** o väzení, **2) Izba:** žena s duševne chorým mužom v izbe, **3) Hérostratos,** **4) Intimita:** impotentný muž, **5) Šéfovo detstvo:** ukážka v MO !!!

• **MÚR:** 1) hmotný múr z tehál, 2) ideálny nehmotný múr medzi ľuďmi. Podstatou je zobrazit' človeka v hraničnej situácii = blízkosť smrti, kedy človek nemôže nič predstierať ani hrať.

Téma: posledné hodiny života odsúdenca s vedomím, že smrť je už blízko a že ho oslobodí

Idea: konflikt medzi túžbou po živote a rozličnými postojmi k smrti, pohľad človeka na život na prahu smrti

Prostredie: španielska občianska vojna 1939

Dej: príchod väzňov na výsluch, súd, niekoľko hodín v cele, príchod veliteľa a vynesenie rozsudku, príchod lekára do cely, aby pri väzňoch strávil ich poslednú noc – správanie sa väzňov a lekára, začína svitať, z diaľky počuť výstrely, začínajú popravy, príchod poručíka a 4 vojakov, odvádzajú odsúdených. Predvedenie hlavnej postavy – *Pablo Ibbieta* pred dôstojníkmi. Pýtajú sa ho na politického nepriateľa - *Ramon Grisa*, majú podozrenie, že sa Ramon u neho skrýva. Dajú mu 15 min. na rozmyslenie, či prezradí jeho úkryt. Pablo sa rozhodne klamať – povie, že Ramon sa ukrýva na cintoríne v krypte alebo márnici. Po 30 min. ide do cely, prekvapený, že ho nezastreli. Podvečer sa stretne s novým väzňom, ten mu povie že Grisa chytili na cintoríne, kam odišiel od bratranca, lebo sa s ním pohádal. Dej končí hysterickým smiechom Pabla. Poviedka je prekvapivá – vypointovaná.

ALBERT CAMUS: existencializmus, narodil sa v Alžírsku vo francúzskej rodine, otec zomrel ako vojak v 1WW, vyštudoval filozofiu, počas štúdia predavač, počas 2WW aktívny na protifašistickom odboji, ako renomovaný spisovateľ ČSR, získal v roku 1957 **Nobelovu cenu** za literatúru, zomiera vo FRA pri autonehode. V dielach využíva filozofický podtext, vyjadruje sa k otázke ľudského bytia. Nabáda, aby človek našiel odvahu vzbúriť sa proti zaužívaným konvenciám. Tvoril prózu aj drámu.

• **MOR:** vrchol jeho beletristickej tvorby, román s prvkami kroniky, retrospektíva. Ide o alegóriu na fašizmus, nemeckú oku-páciu, abstraktný symbol vojny, absurdnosti sveta.

Idea: každý jednotlivec nosí v sebe morálny vnútorný mor (klamstvo, nenávisť, pýcha) a rozožiera ľudské duše

Hl. myšlienka: ľudské konanie má zmysel, hoci často vyznieva ako absurdné a beznádejné

Prostredie: mestečko Oran počas 2WW

Dej: rozprávač príbehu *Doktor Rieux (Rijó)* natrafil na zdochnutého potkana, nevenoval tomu ale pozornosť. V ďalších dňoch videl nové potkany, myslel si že to je zlý vtíp, no v tom hlásili, že bolo zozbieraných asi 8000 potkanov, úzkosť v meste dosiahla vrchol. Po týždni však potkany zmizli a písalo sa, že ich invázia sa skončila. Ľudia sa upokojili, lenže pár ľudí zomrelo v mukách na neznámu, čudnú chorobu. Počet mŕtvych stúpala, Rieux navštívil známy doktor a l.x spomínajú slovo MOR. Ľudia umierali ďalej, no zdravotnícka komisia odmietla konať, aby nevznikla panika. Až neskôr boli všetci chorí izolovaní, aby sa nákaza ne-prenášala a tu nechali všetkých chorých pomaly umierať. Zavreli sa brány mesta (podobne ako vo vojne), komunikácia s okolitým svetom bola zakázaná, ľudia sa nemôžu stretať. Rieux prežíval boj s príbuznými chorých, pretože keď potvrdil nákazu, vedeli, že ho uvidia až mŕtveho. Veľa ľudí chcelo ujsť, no museli zostať. Pomáhať chorým začali dobrovoľnícke oddiely, ktoré pomohli ľuďom lepšie chápať a znášať mor, aj keď tým riskovali vlastné životy. V meste boli rabovania, lúpeže a jediný na chvíľu účinný bol zákaz vychádzania a strieľanie na ľudí za neposlúchanie zákonov. Keď už nebolo kam pochovávať obeť moru, vytvárali sa masové hroby, neskôr ich začali spaľovať. Nakoniec mor utíchne, ale lekár Rieux necíti úľavu, len prázdnotu v duši. „*Bacil moru nikdy neumiera, nikdy nezaniká.*“ – tušil, že príde neofašizmus.

• **CUDZINEC:** román, ktorého hlavná myšlienka je vyhnanstvo človeka uprostred ľudí, udalostí, ktoré nechápe. Človek je pasívny, lebo v ľudskej spoločnosti sa cíti byť CUDZINCOM.

Hl. postava: *Mersault* je človek – cudzinec. Cudzinec tu neznamenaá cudzinec v inej zemi, ale byť cudzincom sám sebe. „*Ale ved' každý vie, že život nestojí za to, aby ho človek žil.*“ – nie je dôležité koľko, ako a s kým človek žil, lebo aj tak vždy umrie. Je jedno či teraz alebo o 20 rokov. Existencia ako existencia: nemám prečo smútiť, keď človek umrie, pretože nemá takú hodnotu, napr. hodný ako Salomonov svet. K životu nepotrebuje človek Boha, lebo si sám volí život, aký chce. Popierajú sa tu sociálne väzby na iných ľuďmi, napr. na matku.

Dej: Oznámenie o smrti Mersaultovej matky a pohreb. Deň po pohrebe Mersault strávi s milenkou *Marie*. Každodenný život medzi starcom so psom, Celestem, Raymondom. Sobota sa Marie. Raymond bije svoju milenkú, prídu policajti. Marie sa chce vydať za Mersaulta, on to prijíma ľahostajne. Nedeľa – pláž a iskrivé opisy rozhorúčenej pláže spomaľujú najdramatickejšiu časť – sú tu Arabi a Mersault zabil 1 z nich. Zatknú ho, vypočúvajú. Sudcov najviac zaujíma dôvod vraždy. Pridelia mu advokáta a sudcu, návšteva Marie. Začína rozmýšľať ako väzeň, ide leto a súd. Odsúdia ho na trest

smrti. Píše, akoby hovoril o cudzom procese. Poškodí mu, že neprejavil dost ľútosti nad smrťou matky, je obvinený z vraždy, rozsudok smrti s'atím. Vyhodí kňaza, pred smrťou pochopí matku, prečo mala v starobinci snúbenca – zistí, že treba byť v spoločnosti. Šťastný a vyrovnaný zomiera.

B) NOVÝ ROMÁN – ANTIROMÁN: typ francúzskeho románu, rozvoj v 50. rokoch, využíva ho skupina spisovateľov, ktorí sa **pokúsili zmeniť prózu od základov**: tvrdili, že v 1 diele nemožno zobrazit' skutočnosť v celej šírke. Vychádzajú z pozitivizmu. Tento román stojí v opozícii voči tradičnému románu Balzacovského štýlu (realizmus). **Znaky**: odmetajú fabulu, dej redukujú na minimum; **odmietajú tradičnú kompozíciu a tradičného hrdinu; píšú racionálne (rozumovo) bez fantázie**; zdôrazňujú dialógy; odmietajú vnútorné monológy, lebo postavy už nežijú bohatým duševným životom. Postavy sú odpsychologizované – neuvádza sa ich biografia, **nevysvetľujú sa vzťahy** medzi nimi, často sú nezreteľné a vystupujú bez mena (tzv. gramatická osoba on, ona, ja). Rozprávač (v normálnom románe vševediaci) tu len ako vidí, úloha vševediaceho rozprávača (všetko vie a precíti) skončila a nahradil ho vševediaci (nezaujato zachytáva, čo vidí). Prostredím je labyrint (blúdenie, opakovanie variácií). Popis javov a vecí bez príčiny. Samotní autori **nevstupovali do diela, nekomentovali dej a konanie postáv**, vzťahy medzi ľuďmi, len **konštatovali**. Predstavitel': Alain Rob Grillet, Nathalie Saraltová, Claude Simon, Michel Butor

ALAIN ROB GRILLET: zakladateľ **antirománu**, pred dielom neexistuje nič, nijaká istota, téma ani posolstvo.

- **GUMY:** komentár rozprávača nahradil objektívnym rozprávačom, vnímajúcim len zrakom. Zápletká románu je detektívna, no zostáva nevyriešená. Profesora *Duponta* sa neúspešne pokúsia zavraždiť a dá sa vyhlásiť za mŕtveho. *Detektív Wallas* chce odhaliť jeho vraha, podozrieva a zabije domnelého vraha, ktorým však je prof. Dupont. V meste sa nikto nezaobera prof. smrťou, hoci mal dobré kontakty aj na ministerstvách a v politike. Dielo má mytologické pozadie. Wallas predstavuje oidipovský mýtus = detektív hľadá vraha a zisťuje, že sám je vrah. Na ňom odhalujeme absolútnu pravdu, ktorá existuje mimo ľudského vedomia.

- **ŽIARLIVOSŤ: La Jalousie:** vo FRJ má toto slovo 2 významy: 1) vášeň, žiarlivosť, 2) žalúzia, roleta. Cez žalúziu v bunga-lowe anonymný rozprávač pozoruje i tie najmenšie zmeny v okolí. Takto chce podozrievavý manžel zistiť neveru svojej ženy. Autor zatajil príčinu žiarlivosti, nič bližšie sa nedozvedáme ani o žene, ani koľko postáv tam vystupuje. Dozvedáme sa to len na základe vedľajších príznakov (počet príborov na večeri). Rozprávač vidí vo svete len povrch.

B) MAGICKÝ REALIZMUS: umelecký a myšlienkový prúd, presadil sa najmä v literatúre Latinskej Ameriky v 60. rokoch 20. storočia. Námetmi sú súčasné témy, inšpirácie čerpajú v dávnych mýtoch, legendách z viacerých kultúr a náboženstiev (indiáni, potomci černošských prisťahovalcov, Arabi, potomci španielskych kolonizátorov). Využíva kombinácie tradícií a zvykov, magické úkony, vtedajšiu skutočnosť, nadrealitu (snovosť). Mieša sa tu tragické s komickým a drsné s poetickým. Postavy nevyužívajú typizáciu (typické postavy v typickom prostredí), hrdinovia sa vymykajú z priemeru, sú zmietaní s citmi a vášňami, no navonok sa javia často ako pasívni. Najvýznamnejší autor je G.G. Márquez.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ: narodil sa v Kolumbii počas Banánovej revolúcie, pracoval ako novinár v Európe, scenárista v Mexiku, ak keď študoval právo, ktoré nedokončil. Mal 12 súrodencov, vychovávali ho starí rodičia, ktorí mali na jeho tvorbu značný vplyv (dedko plukovník, babka príbehy o revolúcii), získal **Nobelovu cenu**, priateľ Fidela Castra.

- **100 ROKOV SAMOTY:** kľúčové dielo magického realizmu, latinsko-americký 6-generačný román 1 rodu Buendíovcov, vrátane mýtu o stvorení a zániku sveta. Opakujú sa tu témy ľudstva (narodenie, láska, staroba, smrť) popri opisoch histórie (boje liberálov a konzervatívcov, banánová revolúcia, štrajky robotníkov) a podobnosti s Bibliou (dedičný hriech, potopa, suchý víchor = Božia odplata). Fantastické sa prelína s reálnym, historické s mytologickým a prítomné s minulým. Nachádza sa tu množstvo nereálnych situácií (otec Nicarinor vypil horúcu čokoládu a vznášal sa nad zemou, Maurício Babilonia – milenc Renáty Remedios bol vždy obklopený rojom žltých motýľov, Petra Cotesová svojou prítomnosťou pôsobila na plodnosť dobytky).

Téma: magický príbeh o zrode, rozkvetu a zániku mestečka, o živote, láskach a túžbach jej obyvateľov

Idea: ženy bojujúce za lásku i proti nej, muži snívajúci o dokonalom živote a každý sám s trápením a životom v SAMOTE.

Prostredie: mestečko Macondo v Latinskej Amerike

Dej: Svadba príbuzných - *Úrsule* a *Josého Arcadia Buedíu*, ktorí sa boja, že sa im narodí jašterička, ako tete, ktorá sa vydala za strýka a mala syna s prasačím chvostom. Úrsula si preto zo strachu neplnila manželské povinnosti a José Arcadio zabil suseda *Prudencia*, ktorý sa mu preto vysmieval. Jeho duch im chodil po dome, preto sa odsťahujú aj s priateľmi a po 2 rokoch sa usadia pri brehu rieky neďaleko mora a založia mestečko Macondo. Úrsule sa narodí 3 deti – *José Arcadio*, *Aureliano* (inteligentný, stane sa plukovníkom, bojuje za liberálov, máva predtuchy, ktoré sa splnia) a *Amaranta* a za svoju prijímajú sirotu, krásnu *Rebeka* (divoška, je vápno zo stien). Amaranta a Rebeka súperia o lásku *Pietra Crespiho*, nevydá sa však za neho ani jedna a on spácha samovraždu z nešťastnej lásky k Amarante. Tá začne do smrti za znak viny nosiť na ruke čiernu šatku. Súčasťou deja je tiež cigán *Melquiades* (vzdelaný, vyliečil rodinu z nespavej choroby, priniesol lietajúci koberec, chemicky pripravoval zlato, prišiel na to, ako byť nesmrteľný). Spísal súbor zakódovaných pergamenov v sanskrite (jeho materčine) o podrobnom osude celého rodu Buendíovcov. Udalosti ale

prebiehali súčasne a nikto toto proroctvo nevedel rozlúštiť, až predposledný z celého rodu – *Aureliano*, keď rozlúštiť poslednú šifru: „*Toho prvého priviazala k stromu a toho posledného žerú mravce.*“ Tým prvým bol práve José Arcadio Buendía (venoval sa alchýmii, po čase strácal rozum a priviazali ho vonku k stromu). Tým posledným bol syn Aureliana a jeho sestry Amaranty Úrsuly, ktorý ako prvý prišiel na svet z čistej lásky, no narodil sa s prasačím chvostom. Matka ho chcela nazvať Rodrigo (1 z veľkých synov rodu Buendíovcov, mohutný ako Joséovia Arcadiovia, s očami Aurelianov, predurčený znova založiť rod a oslobodiť ho od nerestí a samoty, pretože za celé storočie on jediný bol počatý z lásky), no otec mu dá meno Aureliano (že zvíťazí v 32 vojnách a tým spečatí osud rodu). Jeho predurčenie je dané menom. „*kým Aureliania boli samotári, ale bystrého ducha, José Arcadiovia boli prudkí a podnikaví, no boli pozančení tragickým znamením.*“ V príbehu je množstvo postáv s osobitými charakterovými črtami, zvláštnosťami až úchyľkami, no všetci sú v obrovskej samote. (plk. *Aureliano*, ktorý nachádzal zmysel vo vyrábaní zlatých rybičiek a ich následnom ničení; *Rebeca*, ktorá po zabití manžela José Arcadia nikdy nevyšla z jej domu; *Amaranta*, ktorá si cez deň šila a v noci párala rubáš; *Krásna Remedios*, dobrá, čistá a duševne zaostalá napriek neveriteľnej kráse, 1 dňa zaživa vzatá do neba; *Fernanda del Carpio*, manželka Aureliana Druhého, vychovávaná aby sa stala kráľovnou a vykonávala svoju potrebu do zlatých nočníkov).

• **KRONIKA VOPRED OHLÁSENEJ SMRTI:** pozoruhodný román s autentickým príbehom z kolumbijského mestečka. Ide o vierohodnú výpoveď o mentalite a tradíciách kolumbijského národa.

Téma: tragédia domnelého zvodcu, ktorý sa stane obeťou pomsty za zhanobenú česť

Dej: Chudobné dievča *Angela Vicariová* a boháč *Bayardo San Román* sa chcú vziať. Podľa tradície príde žiadať o jej ruku rodičov, tí svadbu pre jeho postavenie povolia. Ženích počas svadobnej noci zistí, že Angela nie je panna. Angela ako muža, ktorý poškvnil jej česť označí nič netušiaceho *Santiago Nasara*. Novomanžel odchádza z mestečka a Angelini bratia, hoci neradi, ale aby vykonali povinnosť - pomstili česť svojej sestry, rozprávajú ľuďom v dedine o tom, že Santiago sa chystá zabiť. Čakajú pritom, že ho niekto varuje, alebo im zabráni, aby tak aj pomstili česť sestry, aj nedošlo k zbytočnej vražde. Jediný v dedine o chystanej pomste nevedel samotný Santiago a dozvedel sa o tom, až keď bolo neskoro a nestihne svojim vrahom utiecť.

• **Plukovníkovi nemá kto písať:** starý plukovník so ženou žijú v biede, majú len bojového kohúta, ktorého im nechal ich syn. S podlomeným zdravím čakajú na smrť. Pri živote ich drží len čakanie na dôchodok a kohút, ktorý keď vyhrá zápas, majú peniaze. Nejedia, len aby ho uživil a pripravili ho na súboj. Nedokážu sa uživiť a rozhodnú sa ho predať. Plukovník vidí, čo pre ľudí kohút znamená, tak ho nechá. Žena sa pýta, čo budú jesť, keď budú mať kohúta. „*Hovno*“.

• **Spoveď stroskotanca:** vlna zmietla z paluby 8 členov posádky, po pátraní ich vyhlásia za mŕtvych. Na opustenej pláži sa po týždni objaví *Luis Alejandro Velasco*, kt. jediný prežil, hladný, smädný, nevedel kde je, aký je deň. Stane sa takmer nár. hrdinom

• **Neveriteľne smutný príbeh o nevinnej Erendíre a jej bezcitnej starej mame:** *Statkárka vdova* sa po synovej smrti ujme jeho nemanželskej dcéry *Erendíry*. Tá svietnikom nechtiac podpáli sídlo, ktoré vyhorí do tla. Jej bezcitná lakomá babka ju prinúti na prostitúciu, aby jej splatila škodu. Zaľúbi sa do nej mladý, zámožný statkár *Odiseus*, ktorý sa ju pokúsi oslobodiť z područia starej mamy – tým že ju dopichá nožom. Erendira zbalí veci a peniaze a ujde.

• **O láske a iných démonoch:** *Sieva Mária* prichádza s *komornou* na trh kúpiť si darček k narodeninám, kde ju pohryzie veľký besný pes. Komorná ju vezme domov, natiera ju masťami, no o besnom psovi sa nezmiene. Po pár dňoch to povie matke *Bernarde*, tá na to ale zabudne. Ide až po smrti otrokov, ktorí boli tiež uhryznutí, pozrieť dcéru a oznámi to mužovi, markízovi *Casaldelovi*. Je to človek zahľadený do seba a práce, na dcéru vôbec nemyslí a je mu jedno, čo je s ňou. Zavolá lekára, ktorý potvrdí uhryznutie besným psom. Markíz sa radí s biskupom, Máriu dajú do kláštora, kde sa o ňu budú starať iní. Pokúsia sa jej ostrihať vlasy a dať dole náhrdelník, ale začne sa chovať ako divoké zviera. Zavrú ju na samotku, kde za ňou chodí len kňaz *Caitan*. Zaľúbi sa do nej, nevidí v nej DÉMONA ale LÁSKU. Mnisi na to prídu a zo Sievy chcú vyháňať diabla. Procedúrami je stále slabšia, Caitana prevelia a Sievu nájdu mŕtvu. Záhadou je, že aj keď zomrie, vlasy jej stále rastú.

C) ÚVAHA, VÝKLAD, ROZDIEL MEDZI NIMI:

ÚVAHA: subjektívnejšie ladená ako výklad, musíme tu zohľadniť vlastný názor na tému, ale neopravňuje nás to ku klamaniu, zavádzaniu, prekrúcaniu faktov a predkladaniu nevedeckých názorov. Musíme rešpektovať fakty a pravdu. Naše videnie problému sa však nemusí stotožňovať s väčšinovým názorom. Jej subjektívnosť sa štylisticky prejavuje častým používaním 1. os. sg. – Ja si myslím, podľa mňa... Často je v beletrii, príkladom je ukážka od Sartre – Šéfovo detstvo. Tu konkrétne má podobu vnútorného monológu, hlavný hrdina sa rozpráva sám so sebou a premýšľa nad sebou. Východiskom textu sú autorove vlastné poznatky, životné skúsenosti, zážitky. Uvažuje sám za seba – je subjektívny. Úvahou môžeme zaujať postoj k závažným spoločenským, filozofickým etickým a iným problémom. Dochádza v nej k prestupovaniu (hybridizácii) štýlov: náučného, umelec-kého, publicistického a prípadne rečníckeho, ale aj iných slohových postupov ako výkladového (rozprávací, opisný)

VÝKLAD: je objektívnejší, bližší k odbornému štýlu. Využíva logické myšlienkové postupy (indukcia, dedukcia, analógia). Najpoužívanejší je klasický, tzv. učebnicový = didaktický výklad, ktorý rešpektuje didaktické zásady, napr. názornosť, postup od jednoduchého k zložitejšiemu, primeranosť veku... Nemusí mať len písomnú podobu (útvary

náučného štýlu: výklad, referát, recenzia, esej), môže byť aj ústny, príp. kombinovaný - akademická prednáška. Prvoradým cieľom výkladu je vysvetliť, objasniť. Uvádajú sa v ňom argumenty (dôkazy) a príklady. Pri vysvetľovaní sa používajú základné postupy logického myslenia:

- a) indukcia - logická myšlienková činnosť, ktorou sa z jednotlivých prípadov vyvodzuje všeob. záver
- b) dedukcia - zo zovšeobecnenia sa odvodzujú jednotlivé prípady
- c) argumentácia
- d) analýza - rozbor, rozklad
- e) syntéza - zhrnutie
- f) analógia - zhoda, obdoba, pripodobenie
- g) komparácia - porovnávanie
- h) konkretizácia - znázornenie
- i) exemplifikácia - doloženie na príkladoch
- j) aplikácia - použitie, prenesenie poznatkov
- k) generalizácia - zovšeobecnenie

ROZDIELY:

ÚVAHA

Subjektívna, nedôsledná analýza
hodnotenie

Všeobecná argumentácia, voľná

Zaokrúhľovanie údajov citátmi

Voľnejšia kompozícia a štylizácia

Expresívne vyjadrovanie (rečnictvo)

VÝKLAD

Analýza, po ktorej nasleduje objektívne logické

Tvrdenie potvrdené vedeckými argumentmi

Presné údaje

Hutnejší text (tesnejšia náväznosť viet)

Presné vyjadrovanie, obraznosť.